

Bilag 4. Uddrag af historiebog

Handelspartnere som Tyskland og England vaklede alvorligt, og eksporten var truet. Danmark befandt sig pludselig midt i den økonomiske verdenskrise. Det medførte faldende priser på danske landbrugsprodukter, og en omfattende landbrugskrise i Danmark var født.

Konflikterne hobede sig op

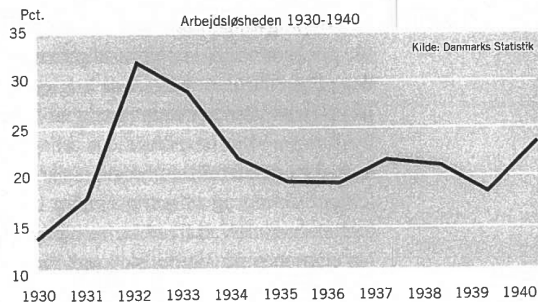
I 1932 og i begyndelsen af 1933 hobede konflikterne på arbejdsmarkedet sig op. Næsten 10.000 mand blev berørt af arbejdsstandsninger, og 350.000 arbejdsdage gik tabt fra 1931 til 1933. Arbejdsgiverne krævede 20 pct. reduktion i lønnen og varslede lockout¹ for 100.000 mand fra 1. februar 1933. Sammenholdt med den ekstremt høje arbejdsløshed ville det have betydet noget nær en lammelse af landet og medføre alvorligere følger for økonomien, end krisen i forvejen havde. Det hastede derfor med et politisk indgreb.

Natten til 30. januar 1933 i statsminister Thorvald Staunings lejlighed på Kanslergade i København indgik regeringen (Det Radikale Venstre og Socialdemokratiet) det revolutionerende Kanslergadeforlig med Venstre.

Forbud mod lockout og strejke

Det medførte bl.a., at det blev forbudt at lockoute eller strejke i et år. Alle overenskomster blev forlænget med et år, og landbruget fik en såkaldt kødordning, der betød, at staten for at hæve priserne for landbrugsprodukter opkøbte kreaturer til destruktion og uddelte oksekødet til arbejdsløse. (...) Både Socialdemokratiet og Venstre måtte hver især sluge

¹ Lockout: Udelukkelse fra arbejdet ved at lukke en virksomhed midlertidigt. Lockout er arbejdsgivernes modtræk over for fagforbund og arbejdere i konflikter på arbejdsmarkedet.

et par store kameler for at få aftalen i hus. Forliget fik derfor stor betydning for fremtidens samfund.

Kanslergadeforliget markerede indledningen til ideen om det samarbejdende folkestyre, der i første omgang blev et effektivt værn mod, at 1930'ernes totalitaristiske bevægelser kunne slå rod i dansk politik. På længere sigt blev det samarbejdende folkestyre selve det politiske fundament under opbygningen af efterkrigstidens velfærdsstat, hvilket nød bred politisk opbakning fra de fire gamle partier bag Kanslergadeforliget, siger professor i historie Knud J. V. Jespersen.

Velfærd som forsvar

I 1930'erne diskuterede partierne muligheden for at forstærke det danske forsvar som følge af tilblivelsen af Nazityskland. Oppositionen mente, at det danske forsvar var så svækket, at man ikke kunne forsvare landet i tilfælde af et angreb. Regeringen med Stauning i front så dog en styrkelse af forsvaret som nyttesløst. I stedet postede man penge i den fælles velfærd – herunder K.K. Steinckes socialreform fra maj 1933.

Reformen indebar en principiel kursændring i dansk socialpolitik. Retsprincippet afløste skønsprincippet som grundlag